



Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

zo 16. júla 2020*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Smernica 2004/80/ES – Článok 12 ods. 2 –
Vnútroštátne systémy odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov, ktoré zaručujú
spravodlivé a primerané odškodnenie – Pôsobnosť – Obet' s bydliskom na území členského štátu, kde
bol spáchaný úmyselný násilný trestný čin – Povinnosť zabezpečiť, aby sa na túto obeť vzťahoval
vnútroštátny systém odškodňovania – Pojem ‚spravodlivé a primerané odškodnenie‘ –
Zodpovednosť členských štátov v prípade porušenia práva Únie“

Vo veci C-129/19,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný
rozhodnutím Corte suprema di cassazione (Kasačný súd, Taliansko) z 29. januára 2019 a doručený
Súdnemu dvoru 19. februára 2019, ktorý súvisí s konaním:

Presidenza del Consiglio dei Ministri

proti

BV,

za účasti:

Procura della Repubblica di Torino,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda K. Lenaerts, podpredsedníčka R. Silva de Lapuerta, predsedovia komôr
J.-C. Bonichot, M. Vilaras (spravodajca), E. Regan, M. Safjan, P. G. Xuereb, L. S. Rossi a I. Jarukaitis,
sudcovia L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader, D. Šváby, C. Lycourgos a N. Piçarra,

generálny advokát: M. Bobek,

tajomník: R. Schiano, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 2. marca 2020,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- BV, v zastúpení: V. Zeno-Zencovich, U. Oliva, F. Bracciani a M. Bona, avvocati,
- talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci G. Palatiello, avvocato dello Stato,

* Jazyk konania: taliančina.

– Európska komisia, v zastúpení: pôvodne C. Ladenburger, E. Montaguti a M. Heller, neskôr C. Ladenburger, G. Gattinara, E. Montaguti a M. Heller, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 14. mája 2020,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu smernice Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obetí trestných činov (Ú. v. EÚ L 261, 2004, s. 15; Mim. vyd. 19/007, s. 65).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Presidenza del Consiglio dei Ministri (Úrad predsedu Rady ministrov, Taliansko) na jednej strane a BV na druhej strane vo veci určenia mimozmluvnej zodpovednosti, ktorého sa BV domáha voči Talianskej republike z dôvodu škody, ktorá bola údajne spôsobená BV v dôsledku neprebratia smernice 2004/80 do talianskeho práva.

Právny rámec

Právo únie

- 3 V odôvodneniach 1 až 3, 6 až 8 a 10 smernice 2004/80 sa uvádza:
„(1) jedným z cieľov [Európskej únie] je odstrániť medzi členskými štátmi prekážky voľného pohybu osôb a služieb;
(2) Súdny dvor [v rozsudku z 2. februára 1989, Cowan (186/87, EU:C:1989:47)] rozhodol, že ak právo [Únie] zaručuje fyzickej osobe voľný pohyb do členského štátu, ochrana tejto osoby v tomto členskom štáte, je založená na rovnakom základe ako ochrana štátnych príslušníkov a osôb s bydliskom v tomto štáte, čo vyplýva zo slobody pohybu. Opatrenia na uľahčenie odškodňovania obetí trestných činov by mali byť súčasťou uskutočňovania tohto cieľa;
(3) Európska Rada na svojom stretnutí v Tampere [(Fínsko)]... 15. a 16. októbra 1999 vyzvala k vypracovaniu minimálnych štandardov ochrany obetí trestných činov, najmä o prístupe obetí trestných činov k spravodlivosti a ich právach na odškodnenie za škody, vrátane nákladov na právnu pomoc;
...
(6) obeť trestných činov v Európskej únii by mali mať právo [na] spravodlivé a primerané odškodnenie za zranenia [ujmy – *neoficiálny preklad*], ktoré utrpeli, bez ohľadu na to, kde v [Európskej únii] bol trestný čin spáchaný;
(7) smernica vytvára systém spolupráce na uľahčenie prístupu obetí trestných činov k odškodneniu v cezhraničných situáciách, ktorý by mal fungovať na základe systémov členských štátov pre odškodňovanie obetí [úmyselných] násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach. Preto by mal mechanizmus odškodnenia existovať vo všetkých členských štátoch;
(8) väčšina členských štátov už také mechanizmy odškodnenia vytvorila, niektoré z nich pri plnení svojich povinností podľa Európskeho dohovoru... o odškodňovaní obetí násilných trestných činov[, podpísaného v Štrasburgu 24. novembra 1983];

...

(10) obeť trestných činov často nie sú schopné získať odškodnenie od páchatela, pretože páchatel nemusí mať potrebné prostriedky na splnenie povinnosti uloženej rozsudkom o odškodnení alebo pretože nie je možné páchatela identifikovať alebo trestne stíhať.“

4 Smernica 2004/80 sa skladá z troch kapitol. V kapitole I, nazvanej „Prístup k odškodneniu v cezhraničných situáciách“, sa nachádzajú články 1 až 11. Kapitola II, nazvaná „Vnútroštátne systémy odškodňovania“, obsahuje článok 12. V kapitole III, nazvanej „Vykonávacie ustanovenia“, sa nachádzajú články 13 až 21.

5 Článok 1 smernice 2004/80 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, že ak bol násilný úmyselný trestný čin spáchaný v inom členskom štáte ako je členský štát, v ktorom má žiadateľ o odškodnenie zvyčajne trvalé bydlisko, má žiadateľ právo predložiť žiadosť inštitúcii alebo akémukoľvek inému orgánu v druhom členskom štáte.“

6 Podľa článku 2 tejto smernice odškodnenie vyplatí príslušný orgán členského štátu, na ktorého území bol trestný čin spáchaný.

7 Článok 12 uvedenej smernice znie:

„1. Pravidlá prístupu k odškodneniu v cezhraničných situáciách vypracované touto smernicou fungujú na základe systémov členských štátov pre odškodňovanie obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach.

2. Všetky členské štáty zabezpečia, aby ich vnútroštátne pravidlá ustanovovali existenciu systému odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach, ktorý zaručuje spravodlivé a primerané odškodnenie pre obeť.“

8 Článok 18 smernice 2004/80, nazvaný „Vykonávanie“, v odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty prijímajú zákony, iné predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do 1. januára 2006, s výnimkou článku 12 ods. 2, v prípade ktorého je dátumom zhody 1. júl 2005. Bezodkladne o tom informujú [Európsku] komisiu.“

Talianske právo

9 Legge n. 122 – Disposizioni per l'adempimento degli obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia all'Unione europea – Legge europea 2015-2016 (zákon č. 122 o ustanoveniach týkajúcich sa dodržiavania záväzkov vyplývajúcich z členstva Talianska v Európskej únii – Európsky zákon 2015 – 2016) zo 7. júla 2016 (GURI č. 158 z 8. júla 2016), ktorý nadobudol účinnosť 23. júla 2016, prijala Talianska republika najmä s cieľom splniť si povinnosť vyplývajúcu z článku 12 ods. 2 smernice 2004/80.

10 Článok 11 tohto zákona v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (ďalej len „zákon č. 122“) priznáva právo na odškodnenie, ktoré má voči Talianskej republike jednak obeť úmyselného násilného trestného činu, vrátane sexuálneho násillia, ako aj právni nástupcovia tejto obeť, pokiaľ zomrela na následky tohto trestného činu. Toto odškodnenie je určené podľa sadzobníka stanoveného dekrétom ministerstva, ktorý bol prijatý na základe článku 11 ods. 3 zákona č. 122, v medziach rozpočtu vyčleneného na osobitný fond podľa článku 14 tohto zákona a ak sú splnené určité podmienky stanovené v článku 12 uvedeného zákona.

- 11 Toto právo na odškodnenie má tiež každá obeť úmyselného násilného trestného činu spáchaného po 30. júni 2005 a pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 122. Žiadosť o odškodnenie takejto obeť mala byť podaná najneskôr do 30. septembra 2019, inak došlo k preklúzii.
- 12 Decreto ministeriale – Determinazione degli importi dell'indennizzo alle vittime dei reati intenzionali violenti (dekrét ministerstva o určení výšok odškodného pre obeť úmyselných násilných trestných činov) z 31. augusta 2017 (GURI č. 237 z 10. októbra 2017), prijatý podľa článku 11 ods. 3 zákona č. 122, v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (ďalej len „dekrét ministerstva z 31. augusta 2017“), určuje výšky odškodného pre obeť úmyselných násilných trestných činov podľa tejto stupnice:
- „a) v prípade trestného činu vraždy: pevná suma 7 200 eur, a v prípade trestného činu vraždy spáchaného manželským partnerom, a to aj manželským partnerom v rozluke alebo rozvedeným manželským partnerom, alebo osobou, ktorá je alebo bola s poškodenou osobou v obdobnom blízkom vzťahu: pevná suma 8 200 eur výhradne v prospech potomkov obeť; b) v prípade trestného činu sexuálneho násillia podľa článku 609a Trestného zákona, okrem prípadu existencie poľahčujúcej okolnosti týkajúcej sa „nižšej závažnosti“: pevná suma 4 800 eur; c) v prípade iných trestných činov než tých, ktoré sú uvedené v bodoch a) a b): maximálna suma 3 000 eur ako náhrada liečebných a sociálnych nákladov“.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 13 V noci z 15. na 16. októbra 2005 bola BV, talianska občianka s bydliskom v Taliansku, obeťou sexuálneho násillia spáchaného na talianskom území. Páchatelom tohto násillia boli uložené tresty odňatia slobody, ako aj povinnosť zaplatiť BV sumu 50 000 eur ako náhradu ujmy. Keďže však uvedení páchatelia boli na úteku, táto posledná uvedená suma nemohla byť vymožená.
- 14 Vo februári 2009 podala BV na Tribunale di Torino (súd v Turíne, Taliansko) žalobu smerujúcu proti Úradu predsedu Rady ministrov, prostredníctvom ktorej sa domáhala určenia mimozmluvnej zodpovednosti Talianskej republiky za to, že si riadne a v celom rozsahu nespĺnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú zo smernice 2004/80, a najmä povinnosť stanovenú v článku 12 ods. 2 tejto smernice.
- 15 Rozsudkom z 26. mája 2010 Tribunale di Torino (súd v Turíne) vyhovel návrhom BV a uložil Úradu predsedu Rady ministrov povinnosť zaplatiť jej sumu 90 000 eur spolu so zákonnými úrokmi a trovami konania.
- 16 Úrad predsedu Rady ministrov podal proti tomuto rozsudku odvolanie na Corte di appello di Torino (Odvolačný súd Turín, Taliansko). Tento súd rozhodnutím z 23. januára 2012 zmenil rozsudok Tribunale di Torino (súd v Turíne) tak, že znížil výšku odškodnenia na 50 000 eur a v zostávajúcej časti tento rozsudok potvrdil.
- 17 Úrad predsedu Rady ministrov podal kasačný opravný prostriedok na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Vo svojom kasačnom opravnom prostriedku najmä tvrdil, že smernica 2004/80 nie je zdrojom práv, ktorých by sa občan Únie mohol domáhať voči členskému štátu svojho bydliska, keďže táto smernica sa týka iba cezhraničných situácií a jej cieľom je zaručiť prístup obeť úmyselného násilného trestného činu spáchaného na území iného členského štátu, než je členský štát ich bydliska, ku konaniam o odškodnení stanoveným v členskom štáte, v ktorom došlo k spáchaniu uvedeného trestného činu.
- 18 Vnútroštátny súd sa v prvom rade domnieva, že v rozsudku z 11. októbra 2016, Komisia/Taliansko (C-601/14, EU:C:2016:759, body 45 a 48 až 50), Súdny dvor potvrdil svoju skoršiu judikatúru, podľa ktorej sa smernica 2004/80 zameriava len na cezhraničné situácie tak, že zabezpečí, aby obeť úmyselného násilného trestného činu, ktorý bol spáchaný v inom členskom štáte, než je členský štát jej obvyklého pobytu, bola odškodnená členským štátom, v ktorom bol trestný čin spáchaný.

Vnútroštátny súd z tejto judikatúry vyvodzuje, že obeť úmyselných násilných trestných činov s bydliskom v Taliansku sa nemôžu voči Talianskej republike priamo a bezprostredne odvolávať na článok 12 ods. 2 smernice 2004/80.

- 19 Vnútroštátny súd sa však domnieva, že podľa takých všeobecných zásad rovnosti zaobchádzania a zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti, aké sú zakotvené v článku 18 ZFEÚ, ako aj v článkoch 20 a 21 Charty základných práv Európskej únie, je možné usúdiť, že Talianska republika nemohla pristúpiť k úplnému vykonaniu smernice 2004/80 tým, že obmedzila uplatňovanie vnútroštátneho systému odškodňovania len na obeť, ktoré sa nachádzajú v cezhraničných situáciách, keďže takéto obmedzenie by viedlo k neodôvodnenému diskriminačnému zaobchádzaniu s talianskymi občanmi s bydliskom v Taliansku.
- 20 Na základe týchto úvah sa vnútroštátny súd domnieva, že na to, aby sa predišlo diskriminácii, musia mať obeť úmyselných násilných trestných činov právo na prístup k systému odškodňovania, ktorý platí v členskom štáte, v ktorom bol dotknutý čin spáchaný, bez ohľadu na to, či sa nachádzajú v cezhraničnej situácii alebo majú bydlisko v tomto členskom štáte.
- 21 V prejednávanej veci je potreba vyhnúť sa takejto diskriminácii relevantná, hoci BV mohla uplatniť právo na odškodnenie priznané zákonom č. 122, ktorý síce nadobudol účinnosť po podaní jej žaloby o určenie mimozmluvnej zodpovednosti smerujúcej proti Talianskej republike, avšak uplatňuje sa so spätnou účinnosťou aj vo vzťahu k nej. V rámci tejto žaloby BV totiž tvrdí, že utrpela škodu z dôvodu, že Talianska republika si nespĺnila povinnosť včas prebrať článok 12 ods. 2 smernice 2004/80, ale nedomáha sa práva získať na základe talianskeho práva odškodnenie, ktoré je v súčasnosti upravené zákonom č. 122.
- 22 V druhom rade vnútroštátny súd uvádza, že má pochybnosti, pokiaľ ide o spravodlivú a primeranú povahu paušálnej sumy 4 800 eur, ktorú stanovuje dekrét ministerstva z 31. augusta 2017 na účely odškodnenia takých obetí sexuálneho násillia, akou je žalobkyňa vo veci samej, v zmysle článku 12 ods. 2 smernice 2004/80.
- 23 Vnútroštátny súd v tejto súvislosti uvádza, že talianske súdy v nedávnych rozsudkoch stanovili odškodnenie priznávané na účely nápravy ujmy vyplývajúcej zo sexuálneho násillia, a to vo výške od 10 000 eur do 200 000 eur. Okrem toho výška odškodnenia priznávaného obetiam, ktoré podali voči Talianskej republike žaloby o určenie mimozmluvnej zodpovednosti z dôvodu, že do svojho vnútroštátneho práva neprebrala smernicu 2004/80, sa pohybovala od 50 000 eur do 150 000 eur. Vzhľadom na tieto sumy možno uvedenú paušálnu sumu vo výške 4 800 eur kvalifikovať ako „neprimeranú“, či dokonca ako „zanedbateľnú“.
- 24 Za týchto okolností Corte suprema di cassazione (Kasačný súd, Taliansko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Vyžaduje právo [Únie] – v situácii, keď do vnútroštátneho poriadku nebola včas (a/alebo úplne) prebraná smernica [2004/80], ktorá nie je priamo uplatniteľná, pokiaľ ide o uloženie povinnosti zaviesť systém na odškodňovanie obetí násilných trestných činov, pričom tento systém zakladá zodpovednosť členského štátu vo vzťahu k cezhraničným osobám, pre ktoré je smernica výlučne určená na základe zásad vyplývajúcich z judikatúry Súdného dvora (pozri najmä rozsudky [z 19. novembra 1991, Francovich a i., C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, ako aj z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79]) – založenie podobnej zodpovednosti členského štátu voči osobám, ktoré nemajú status cezhraničnej osoby (teda voči osobám s trvalým bydliskom), ktoré nie sú priamymi adresátmi prínosov vyplývajúcich z vykonávania smernice, avšak aby sa vyhlo porušeniu zásady rovnosti/zákazu diskriminácie v rámci samotného práva [Únie], mali a mohli – ak by sa smernica včas a riadne prebrala – mať prospech z potrebného účinku tejto smernice (teda tzv. systému odškodnenia)?

2. V prípade [kladnej] odpovede na predchádzajúcu otázku môže sa odškodnenie, ktoré v prospech obetí úmyselných násilných trestných činov (a konkrétne trestného činu sexuálneho násillia podľa článku 609a [codice penale (Trestný zákon)] stanovuje dekrét ministerstva... z 31. augusta 2017 vydaný v súlade s článkom 11 ods. 3 zákona č. 122... v pevnej sume 4 800 eur, považovať za „spravodlivé a primerané odškodnenie pre obeť“ v zmysle článku 12 ods. 2 smernice 2004/80?“

O prejudiciálnych otázkach

O prípadnom zastavení konania

- 25 Ako uvádza vnútroštátny súd, po podaní žaloby o určenie mimozmluvnej zodpovednosti smerujúcej proti Talianskej republike, ktorá je predmetom konania vo veci samej, tento členský štát zaviedol systém odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na talianskom území, a to bez ohľadu na to, či majú alebo nemajú bydlisko v Taliansku. Tento systém sa tiež so spätnou účinnosťou vzťahuje na činy patriace pod túto trestnú činnosť, ktoré boli spáchané po 1. júli 2005, a teda na činy sexuálneho násillia, ktorých obeťou bola BV.
- 26 Podľa talianskej vlády BV podala žiadosť o odškodnenie v rámci uvedeného systému a 14. marca 2019, teda po podaní prejednávaneho návrhu na začatie prejudiciálneho konania, bolo prijaté a príslušnému orgánu na účely výkonu odovzdané rozhodnutie, ktorým sa BV priznáva odškodnenie vo výške 4 800 eur, ktoré zodpovedá odškodneniu stanovenému v dekréte ministerstva z 31. augusta 2017 za utrpené sexuálne násillie. Talianska vláda z tejto okolnosti vyvodzuje, že konanie vo veci samej je bezpredmetné, takže otázky vnútroštátneho súdu majú hypotetickú povahu.
- 27 S týmto tvrdením nemožno súhlasiť.
- 28 Ako vyplýva z bodov 16 a 17 tohto rozsudku, vnútroštátny súd rozhoduje o kasačnom opravnom prostriedku podanom proti rozhodnutiu Corte d'appello di Torino (Odvolací súd Turín), ktorým bola Talianskej republike uložená povinnosť zaplatiť BV odškodnenie vo výške 50 000 eur.
- 29 Za predpokladu, že by vnútroštátny súd mohol v štádiu konania o kasačnom opravnom prostriedku zohľadniť skutočnosti, ktoré nastali po prijatí rozhodnutia uvedeného v tomto opravnom prostriedku, a to konkrétne skutočnosť, že BV bolo na základe talianskeho systému odškodňovania priznané odškodnenie vo výške 4 800 eur ako náprava ujmy vyplývajúcej zo sexuálneho násillia, ktorého bola obeťou, treba v každom prípade pripomenúť, že retroaktívne, riadne a úplné uplatňovanie opatrení na vykonanie smernice v zásade umožňuje napraviť škodlivé dôsledky oneskoreného prebratia tejto smernice a zároveň zabezpečiť primeranú nápravu ujmy spôsobenej osobám, na ktoré sa vzťahuje uvedená smernica, z dôvodu tohto neskorého prebratia, okrem prípadov, keď oprávnené osoby preukážu existenciu ďalších strát, ktoré utrpeli z dôvodu, že nemohli včas požívať finančné zvýhodnenie zaručené touto smernicou, a ktoré bude potrebné tiež nahradiť (pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. januára 2018, Pantuso a i., C-616/16 a C-617/16, EU:C:2018:32, bod 50, ako aj citovanú judikatúru).
- 30 Ako však bolo zdôraznené v bode 21 tohto rozsudku, cieľom žaloby BV, ktorá viedla k sporu vo veci samej, podanej pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 122, ktorý jej spätne priznáva právo na odškodnenie, je uložiť Talianskej republike povinnosť nahradiť ujmu, ktorú dotknutá osoba údajne utrpela z dôvodu, že tento členský štát si nesplnil povinnosť prebrať článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 včas.

- 31 Riešenie tohto sporu teda zahŕňa overenie toho, či tento článok 12 ods. 2 priznáva takým jednotlivcom, akým je BV, právo, ktorého sa môžu dovolávať na účely vyvodenia zodpovednosti členského štátu z dôvodu porušenia práva Únie, a v prípade kladnej odpovede, či odškodnenie vo výške 4 800 eur, ktoré talianske orgány rozhodli priznať dotknutej osobe na základe dekrétu ministerstva z 31. augusta 2017, predstavuje „spravodlivé a primerané odškodnenie“ v zmysle uvedeného článku 12 ods. 2.
- 32 Z toho vyplýva, že otázky položené vnútroštátnym súdom sú naďalej významné na účely vyriešenia sporu vo veci samej a nemožno ich kvalifikovať ako „hypotetické“. Súdny dvor preto na ne musí odpovedať.

O prvej otázke

- 33 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má právo Únie vykladať v tom zmysle, že systém mimozmluvnej zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú porušením tohto práva sa z dôvodu, že tento členský štát neprebral článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 včas, uplatní na obeť s bydliskom v uvedenom členskom štáte, na území ktorého bol spáchaný úmyselný násilný trestný čin.
- 34 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora poškodení jednotlivci majú právo na náhradu škody spôsobenej porušením práva Únie, ktoré možno pripísať členskému štátu, pokiaľ sú splnené tri podmienky, t. j. pokiaľ je cieľom porušenej normy Únie priznať jednotlivcom práva, pokiaľ porušenie tejto normy je dostatočne závažné a pokiaľ medzi týmto porušením a škodou, ktorú utrpeli poškodení jednotlivci, existuje priama príčinná súvislosť (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 51; z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 51, ako aj z 28. júla 2016, Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, bod 22).
- 35 Uplatňovanie týchto podmienok dovoľujúcich konštatovať zodpovednosť členských štátov za škody spôsobené jednotlivcom porušeniami práva Únie musí v zásade prislúchať vnútroštátnym súdom podľa usmernení Súdneho dvora na účely tohto uplatňovania (rozsudky z 13. marca 2007, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, C-524/04, EU:C:2007:161, bod 116, a zo 4. októbra 2018, Kantarev, C-571/16, EU:C:2018:807, bod 95).
- 36 V prejednávanej veci preskúmanie prvej podmienky, ktorej sa týkajú práve otázky vnútroštátneho súdu v prejednávanej veci, zahŕňa overenie toho, či článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 ukladá členským štátom povinnosť zaviesť systém odškodňovania všetkých obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach, ktorý zaručuje spravodlivé a primerané odškodnenie, a či tak toto ustanovenie priznáva všetkým obetiam, vrátane tých, ktoré majú bydlisko na území dotknutého členského štátu, právo na dosiahnutie takéhoto odškodnenia.
- 37 Prvá otázka vnútroštátneho súdu, ako vyplýva z jej vlastného znenia, vychádza z predpokladu, podľa ktorého článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 ukladá členským štátom povinnosť zaviesť systém odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov len vo vzťahu k obetiam, ktoré sa nachádzajú v cezhraničnej situácii, t. j. podľa článku 1 tejto smernice vo vzťahu k obetiam úmyselných násilných trestných činov spáchaných na území iného členského štátu, než je členský štát, v ktorom majú obvyklý pobyt. Na základe tohto predpokladu sa však tento súd pýta, či na to, aby sa zabránilo porušeniu zásady zákazu diskriminácie, musia mať z tohto systému odškodňovania prospech aj obeť takejto trestnej činnosti, ktoré majú bydlisko na území dotknutého členského štátu.
- 38 V dôsledku toho na účely overenia dôvodnosti uvedeného predpokladu je potrebné pristúpiť k výkladu článku 12 ods. 2 smernice 2004/80. V tejto súvislosti treba podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora zohľadniť nielen znenie tohto ustanovenia, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudok z 26. februára 2019, Rimševičs a ECB/Lotyško, C-202/18 a C-238/18, EU:C:2019:139, bod 45, ako aj citovaná judikatúra).

- 39 V prvom rade, pokiaľ ide o znenie článku 12 ods. 2 smernice 2004/80, treba konštatovať, že toto ustanovenie všeobecne stanovuje povinnosť členských štátov zaviesť systém odškodňovania „obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach“ a nielen obetí, ktoré sa nachádzajú v cezhraničnej situácii.
- 40 V druhom rade, pokiaľ ide o kontext, do ktorého patrí článok 12 ods. 2 smernice 2004/80, treba pripomenúť, že článok 12 tejto smernice predstavuje jediný článok jej kapitoly II, ktorá sa podľa svojho názvu týka „vnútroštátnych systémov odškodňovania“. Na rozdiel od názvu kapitoly I uvedenej smernice sa názov kapitoly II tej istej smernice netýka osobitne „cezhraničných situácií“.
- 41 Článok 12 ods. 1 smernice 2004/80 stanovuje, že pravidlá tejto smernice týkajúce sa prístupu k odškodneniu v cezhraničných situáciách „fungujú na základe systémov členských štátov pre odškodňovanie obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach“.
- 42 Z toho vyplýva, že normotvorca Únie sa nerozhodol pre to, aby každý členský štát zaviedol osobitný systém odškodňovania obmedzený len na obeť úmyselných násilných trestných činov, ktoré sa nachádzajú v cezhraničnej situácii, ale pre to, aby sa na tieto obeť uplatňovali vnútroštátne systémy odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na jednotlivých územiach členských štátov.
- 43 V dôsledku toho článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 ukladá všetkým členským štátom povinnosť zaviesť systém odškodňovania obetí akéhokoľvek trestného činu, ktorý je úmyselným násilným trestným činom spáchaným na ich území.
- 44 V tejto súvislosti treba uviesť, ako vyplýva z odôvodnenia 8 smernice 2004/80, že ku dňu prijatia tejto smernice bol takýto systém upravený v ustanoveniach platných vo väčšine členských štátov. Ako však uviedla Komisia vo svojich pripomienkach predložených Súdnemu dvoru, dva členské štáty k danému dňu ešte nedisponovali systémom odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich územiach.
- 45 Ak však takýto systém nie je stanovený, členský štát nemôže splniť svoje povinnosti týkajúce sa prístupu k odškodneniu v cezhraničných situáciách, tak ako vyplývajú zo smernice 2004/80, keďže podľa článku 12 ods. 1 tejto smernice pravidlá prístupu k odškodneniu v takýchto situáciách „fungujú na základe systémov členských štátov pre odškodňovanie obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach“.
- 46 V treťom tade, pokiaľ ide o ciele sledované smernicou 2004/80, jej odôvodnenie 1 nepochybne odkazuje na záujem normotvorcu Únie odstrániť medzi členskými štátmi prekážky voľného pohybu osôb.
- 47 Navyše odôvodnenie 2 tejto smernice po tom, čo bola pripomenutá judikatúra, z ktorej vyplýva, že ak právo Únie zaručuje fyzickej osobe voľný pohyb do iného členského štátu, ochrana tejto osoby v tomto členskom štáte je založená na rovnakom základe ako ochrana štátnych príslušníkov a osôb s bydliskom v tomto štáte, čo vyplýva zo slobody pohybu (rozsudok z 2. februára 1989, Cowan, 186/87, EU:C:1989:47, bod 17), uvádza, že opatrenia na uľahčenie odškodňovania obetí trestných činov by mali byť súčasťou uskutočňovania tohto cieľa.
- 48 Treba však zohľadniť aj odôvodnenia 3, 6, 7 a 10 uvedenej smernice.
- 49 Odôvodnenie 3 smernice 2004/80 pripomína, že Európska rada na svojom zasadnutí v Tampere 15. a 16. októbra 1999 zdôraznila potrebu vypracovania minimálnych štandardov ochrany obetí trestných činov, najmä pokiaľ ide o prístup obetí trestných činov k spravodlivosti a ich právam na odškodnenie.

- 50 V tejto súvislosti z odôvodnenia 6 smernice 2004/80 vyplýva, že obeť trestných činov v Únii by mali mať právo na spravodlivé a primerané odškodnenie za ujmu, ktorá im bola spôsobená, bez ohľadu na to, kde v Únii bol trestný čin spáchaný. Ako bolo spresnené v odôvodnení 7 tejto smernice, mechanizmus odškodnenia týchto obetí by mal preto existovať vo všetkých členských štátoch.
- 51 Okrem toho odôvodnenie 10 smernice 2004/80 uvádza, že normotvorca Únie mal v úmysle zohľadniť ťažkosti, s ktorými sa obeť úmyselných násilných trestných činov často stretávajú pri získavaní odškodnenia od páchatela, lebo páchatel nemusí mať potrebné prostriedky na splnenie povinnosti uloženej rozsudkom o odškodnení alebo preto, lebo nie je možné páchatela identifikovať alebo trestne stíhať. Ako však potvrdzujú skutkové okolnosti prejednávanej veci, obeť tejto trestnej činnosti sa môžu stretnúť s takýmito ťažkosťami aj vtedy, ak majú bydlisko v členskom štáte, v ktorom bol predmetný trestný čin spáchaný.
- 52 Z úvah uvedených v bodoch 39 až 51 tohto rozsudku vyplýva, že článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 ukladá všetkým členským štátom povinnosť zaviesť systém odškodňovania vzťahujúci sa na všetky obeť úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich územiach, a nielen na obeť, ktoré sa nachádzajú v cezhraničnej situácii.
- 53 Túto úvahu nespochybňuje ani judikatúra Súdneho dvora, podľa ktorej smernica 2004/80 stanovuje systém odškodňovania len v prípade úmyselného násilného trestného činu, ktorý bol spáchaný na území členského štátu, kde sa obeť zdržiava v rámci výkonu svojho práva na voľný pohyb, takže čisto vnútroštátna situácia nespadá do pôsobnosti tejto smernice (pozri v tomto zmysle rozsudky z 28. júna 2007, Dell’Orto, C-467/05, EU:C:2007:395, bod 59, a z 12. júla 2012, Giovanardi a i., C-79/11, EU:C:2012:448, bod 37, ako aj uznesenie z 30. januára 2014, C., C-122/13, EU:C:2014:59, bod 12).
- 54 Touto judikatúrou Súdny dvor totiž iba spresnil, že systém spolupráce stanovený v kapitole I smernice 2004/80 sa týka výlučne prístupu k odškodneniu v cezhraničných situáciách bez toho, aby určil pôsobnosť článku 12 ods. 2 tejto smernice, ktorý sa nachádza v kapitole II tejto smernice (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. októbra 2016, Komisia/Taliansko, C-601/14, EU:C:2016:759, bod 49).
- 55 Z toho vyplýva, že článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 priznáva právo na spravodlivé a primerané odškodnenie nielen obeť úmyselných násilných trestných činov spáchaných na území členského štátu, ktoré sa nachádzajú v cezhraničnej situácii v zmysle článku 1 tejto smernice, ale aj obeť, ktoré majú obvyklý pobyt na území tohto členského štátu. S výhradou toho, čo bolo pripomenuté v bode 29 tohto rozsudku, a pokiaľ sú splnené ostatné podmienky stanovené judikatúrou pripomenutou v bode 34 tohto rozsudku, má preto jednotlivec právo na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená nesplnením povinnosti, ktorá členskému štátu vyplýva z článku 12 ods. 2 smernice 2004/80, a to bez ohľadu na to, či sa tento jednotlivec nachádzal alebo nenachádzal v takejto cezhraničnej situácii v čase, keď bol obeťou trestného činu spadajúceho pod úmyselné násilné trestné činy.
- 56 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že právo Únie sa má vykladať v tom zmysle, že systém mimozmluvnej zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú porušením tohto práva sa z dôvodu, že tento členský štát neprebral článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 včas, uplatní na obeť s bydliskom v uvedenom členskom štáte, na území ktorého bol spáchaný úmyselný násilný trestný čin.

O druhej otázke

- 57 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 vykladať v tom zmysle, že paušálne odškodnenie vo výške 4 800 eur, ktoré sa priznáva obeť sexuálneho násillia na základe vnútroštátneho systému odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov, sa má kvalifikovať ako „spravodlivé a primerané“ v zmysle tohto ustanovenia.

- 58 Vzhľadom na to, že smernica 2004/80 neobsahuje nijaký údaj o výške náhrady, ktorá by mala zodpovedať „spravodlivému a primeranému“ odškodneniu v zmysle článku 12 ods. 2 tejto smernice, ani o spôsobe určenia takéhoto odškodnenia, treba prijať záver, že toto ustanovenie priznáva členským štátom na tento účel určitú mieru voľnej úvahy.
- 59 V tejto súvislosti treba konštatovať, že odškodnenie uvedené v článku 12 ods. 2 smernice 2004/80 nemá vyplatiť samotný páchatel' dotknutých násilností, ale príslušný orgán členského štátu, na ktorého území bol trestný čin spáchaný, v súlade s článkom 2 tejto smernice, a to prostredníctvom vnútroštátneho systému odškodňovania, ktorého finančnú životaschopnosť je potrebné zabezpečiť s cieľom zaručiť spravodlivé a primerané odškodnenie každej obeť úmyselných násilných trestných činov spáchaných na území dotknutého členského štátu.
- 60 Preto treba konštatovať, rovnako ako konštatoval generálny advokát v bodoch 137 až 139 svojich návrhov, že „spravodlivé a primerané“ odškodnenie uvedené v článku 12 ods. 2 smernice 2004/80 nemusí nevyhnutne zodpovedať náhrade škody, ktorá môže byť na ťarchu páchatel'a úmyselného násilného trestného činu priznaná obeť tohto trestného činu. V dôsledku toho táto náhrada nemusí nevyhnutne zabezpečiť úplnú náhradu majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorú táto obeť utrpela.
- 61 V tejto súvislosti prináleží napokon vnútroštátnemu súdu, aby vzhľadom na vnútroštátne ustanovenia, prostredníctvom ktorých bol zavedený dotknutý systém odškodňovania, zabezpečil, že suma priznaná obeť úmyselných násilných trestných činov podľa tohto systému predstavuje „spravodlivé a primerané odškodnenie“ v zmysle článku 12 ods. 2 smernice 2004/80.
- 62 V rámci postupu upraveného v článku 267 ZFEÚ s cieľom poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď však treba uviesť relevantné prvky výkladu článku 12 ods. 2 tejto smernice, ktoré treba zohľadniť na účely overenia uvedeného v predchádzajúcom bode.
- 63 Je preto potrebné spresniť, že členský štát by išiel nad rámec miery voľnej úvahy priznanej článkom 12 ods. 2 smernice 2004/80, ak by jeho vnútroštátne ustanovenia stanovovali odškodnenie obeť úmyselných násilných trestných činov, ktoré je čisto symbolické alebo zjavne nedostatočné vzhľadom na závažnosť následkov, ktoré má spáchaný trestný čin vo vzťahu k týmto obeť.
- 64 V zmysle článku 12 ods. 2 smernice 2004/80 totiž odškodnenie priznané takýmto obeť predstavuje príspevok k náhrade majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorú tieto obeť utrpeli. Takýto príspevok možno považovať za „spravodlivý a primeraný“, ak primerane kompenzuje utrpenie, ktorému boli vystavené.
- 65 Po tomto spresnení treba vzhľadom na charakteristiky systému odškodňovania obeť úmyselných násilných trestných činov zavedeného Talianskou republikou ešte uviesť, že článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 nemožno vykladať v tom zmysle, že bráni paušálnemu odškodneniu takýchto obeť, keďže paušálna suma priznaná každej obeť sa môže meniť v závislosti od povahy násilia, ktoré bolo spôsobené.
- 66 Členský štát, ktorý si zvolil takýto systém odškodňovania, sa však musí ubezpečiť o tom, že sadzobník náhrad škôd je dostatočne podrobný, aby sa zabránilo tomu, že paušálne odškodnenie stanovené v prípade určitého druhu násilia by sa mohlo vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu ukázať ako zjavne nedostatočné.
- 67 Pokiaľ ide konkrétne o sexuálne násilie, treba poznamenať, že toto násilie môže viesť k najzávažnejším dôsledkom úmyselných násilných trestných činov.
- 68 S výhradou overenia vnútroštátnym súdom sa preto paušálna suma 4 800 eur na účely odškodnenia obeť sexuálneho násilia nezdá byť na prvý pohľad „spravodlivým a primeraným odškodnením“ v zmysle článku 12 ods. 2 smernice 2004/80.

69 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 sa má vykladať v tom zmysle, že paušálnu náhradu, ktorá sa priznáva obetiam sexuálneho násillia na základe vnútroštátneho systému odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov, nemožno kvalifikovať ako „spravodlivú a primeranú“ v zmysle tohto ustanovenia, pokiaľ je stanovená bez toho, aby sa prihliadalo na závažnosť následkov, ktoré má spáchaný trestný čin vo vzťahu k obetiam, a teda nepredstavuje primeraný príspevok na náhradu spôsobenej majetkovej a nemajetkovej ujmy.

O trovách

70 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny m dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

- 1. Právo Únie sa má vykladať v tom zmysle, že systém mimozmluvnej zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú porušením tohto práva sa z dôvodu, že tento členský štát neprebral článok 12 ods. 2 smernice Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obetí trestných činov včas, uplatní na obeť s bydliskom v uvedenom členskom štáte, na území ktorého bol spáchaný úmyselný násilný trestný čin.**
- 2. Článok 12 ods. 2 smernice 2004/80 sa má vykladať v tom zmysle, že paušálnu náhradu, ktorá sa priznáva obetiam sexuálneho násillia na základe vnútroštátneho systému odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov, nemožno kvalifikovať ako „spravodlivú a primeranú“ v zmysle tohto ustanovenia, pokiaľ je stanovená bez toho, aby sa prihliadalo na závažnosť následkov, ktoré má spáchaný trestný čin vo vzťahu k obetiam, a teda nepredstavuje primeraný príspevok na náhradu spôsobenej majetkovej a nemajetkovej ujmy.**

Podpisy